

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Barn Unga Samhälle

Examensarbete
10 poäng

Utomhuspedagogik-Varför då?

En studie av hur pedagoger tänker om undervisning utomhus

Outdoor education - Why?

A study of how teachers think about outdoor education

Nina Nevhage
Anna-Carin Persson

Lärarexamen 140 poäng
Barndoms- och ungdomsvetenskap
2007- 01- 11

Examinator: Pia Lundahl

Handledare: Marjanna de Jong

Abstract

Titel: Utomhuspedagogik - varför då? En studie av hur pedagoger tänker om undervisning utomhus.

Författarna till denna fallstudie är Nina Nevhage och Anna-Carin Persson. Vi har utbildat oss till lärare i grundskolans tidigare år (GT).

Syftet med vår studie var att ta reda på pedagogernas inställning till utomhuspedagogik och få ökad inblick i hur de använder utomhuspedagogiken. Vi ville undersöka vad som motiverar respektive hindrar pedagogerna att bedriva undervisningen på annan plats än i klassrummet. I problemformuleringen fokuserar vi kring hur pedagogerna anser att de använder och förhåller sig till utemiljön. Undersökningen är av kvalitativ karaktär och är baserad på personliga intervjuer och observationer. Vi intervjuade åtta grundskolelärare som arbetar inom skolår 1-3, och observerade dem under tio dagar. Resultatet vi fick genom våra intervjuer visar att alla pedagogerna var positiva till utomhuspedagogik. Pedagogerna hade många idéer och visioner om hur det skulle utföras. De ansåg att utelektioner främjar inläringen och ger mindre konflikter hos eleverna. Vi fick då reda på att det bland annat var brist på resurser och utformningen av närmiljön som gjorde det svårt för dem att genomföra sina idéer. Under våra observationer kunde vi lägga märke till att en del av pedagogerna använde sig av utomhuspedagogik i mindre utsträckning än vad de egentligen önskade.

Nyckelord: Utomhuspedagogik, sinnen, pedagoger, utelektioner, skolår 1-3

Förord

Vi vill tacka alla som har medverkat till att denna studie har kunnat genomföras. När vi studerade No upptäckte vi hur viktigt det är att lära in ute. Vi vill därför speciellt tacka Karin Lagerholm, Karin Nilsson och Inge-Marie Svensson för deras entusiasm och inspiration under deras lektioner. Det har varit inspirerande att få ta del av alla pedagogers erfarenheter och visioner om utepedagogik.

Vår handledare Marjanna har varit ett stort stöd för oss under vårt examensarbete. Därför vill vi naturligtvis även tacka henne.

Vi vill dessutom också tacka varandra för att vi har haft ett väldigt bra samarbete under alla våra år på högskolan.

Till sist vill vi ge våra familjer tusen pussar och kramar får att de har stått ut med oss under dessa tre och ett halvt år som vi gått på lärarutbildningen.

Svedala & Trelleborg 2007

Anna - Carin & Nina

Innehållsförteckning

1	Introduktion	7
2	Bakgrund	
2.1	Pedagogiskt synsätt	9
2.2	Barns livsvillkor	10
2.3	Förankring i läroplanerna	12
2.4	Skolgården – utemiljön och dess användning	12
3	Problemformulering	14
4	Metodbeskrivning	15
4.1	Metodval	15
4.2	Val av skola och pedagoger	16
4.3	Förberedelser och genomförande av intervjuer	17
4.4	Genomförande av observationer	18
4.5	Forskningsetiska övervägande	18
5	Beskrivning av skolan	19
5.1	Våra upplevelser och intryck av skolan	20
6	Resultat	21
6.1	Intervju med pedagog A	21
6.2	Intervju med pedagog B	22
6.3	Intervju med pedagog C	22
6.4	Intervju med pedagog D	23
6.5	Intervju med pedagog E	23
6.6	Intervju med pedagog F	24
6.7	Intervju med pedagog G	24
6.8	Intervju med pedagog H	25
6.9	Sammanfattning av våra intervjuer	26
7	Redovisning av observationer	29
7.1	Sammanfattning	31
8	Analys och diskussion	32
8.1	Metod diskussion	34
8.2	Slutsats	35
9	Personliga reflektioner och fortsatta studier	36
	Referenser	37
	Bilaga	39

1 Introduktion

Vi har under vår verksamhetsförlagda tid (vft) upplevt att utevistelsen har stor betydelse för barnens sätt att lära. Våra vft perioder har varit kontinuerliga under hela vår lärarutbildning. Tillfällena där vi kunnat ta del av utomhuspedagogik har varit ganska få. Vi har ändå upplevt att det är i naturen och närmiljön som pedagogen verkligen får möjlighet att stimulera och möta alla eleverna. När vi läste våra sidosämnen under termin sex valde vi naturorienterandeämne och geografi. Lärarna i dessa ämnen var mycket engagerade och deras lektioner innehöll mycket praktisk metodik. När vi läste naturorienterande ämnen var vi mycket ute i naturen, vi fick håva, lära oss hur kretsloppen fungerar och tillverkade också egna kretslopp. Vi bakade och lagade mat på stormkök. Läran om astronomi, ute- matematik och tillverkning av egna kolkritor som vi ritade med tillhörde också de praktiska lektionerna. Detta var ändå bara en bråkdel av vad vi gjorde.

Under geografielektionerna hade vi stadsvandring och lärde oss om hur vi kan använda närmiljön. Vi fick lära oss hur en karta fungerar, därefter fick vi göra egna kartor av skokartonger och annat konkret material. Inne på lärarhögskolan fick vi förförståelse för hur stenar, berg, vulkaner, rullstensåsar, sjöar, grottor, öar och åsar har uppkommit. Läraren hade alltid med sig konkreta material, för att göra ämnet lättförståeligt. Slutligen gjorde vi en Skåneexkursion där vi fick se och uppleva det vi hade tillämpat teoretiskt i sin rätta miljö. Vi fick leta efter fossiler, knacka fram skiffer, men även se hur inlandsisen har format vårt landskap. Vi blev väldigt inspirerade och upplevde att detta var ett arbetssätt för oss. Vårt intresse för utomhuspedagogik hade väckts. Utifrån dessa erfarenheter som utgångspunkt vill vi själv använda oss av detta arbetssätt och förmedla detta till våra elever.

Genom alla våra egna erfarenheter har vi förstått att det är viktigt att låta eleverna vara kreativa i ett ombytligt klassrum. Då kan vi som pedagoger möta alla elever i ett lustfyllt lärande. Därför är det viktigt att erbjuda eleverna alternativa undervisningsmetoder. Om eleverna inte får göra det de har hört teoretiskt genom praktiska övningar har de flesta svårt att förstå sammanhanget. Ett gammalt kinesiskt ordspråk lyder:

Jag hör det – Och jag glömmet det

Jag ser det – Och jag minns det

Jag gör det – Och jag förstår det

Utomhuspedagogik är ett tillvägagångssätt där allt detta används. Enligt Drougge (2001) är utomhuspedagogik ett begrepp som inte innebär att man "bara" är utomhus. När pedagogerna är utomhus måste pedagogiken anpassas till utevistelsen. De måste vara flexibla och kunna ändra på den i förväg uppgjorda planeringen. Eftersom naturen är en resurs i undervisningen och inte bara en ny lektionssal måste eleven ges möjlighet att vara aktiv.

Vi anser att utomhuspedagogik betyder att en stor del av lektionen kan vara laborationer eller upplevelsebaserad. Det är därför viktigt att inläringen är anpassad till individen och sker antingen enskilt eller i mindre grupp. Att eleverna lär sig genom konkreta erfarenheter måste genomsyra undervisningen (Lindqvist 1999). Utomhuspedagogik är för oss när pedagogerna flyttar ut verksamheten utanför skolans väggar. Vi har en uppfattning av att en del av skolans ämnen ska kunna bedrivas där, genom en upplevelsebaserad inläring. Det är viktigt att pedagogen använder närområdet som ett pedagogiskt redskap. Ute får eleverna möjlighet att lära genom alla sina sinnen.

Vi menar att det är viktigt att som pedagog stärka och främja till ett lustfyllt lärande. Eftersom det inte står någonstans i läroplanerna var verksamheten ska bedrivas anser vi att den lika gärna kan bedrivas utomhus. Syftet med vårt examensarbete är att vi och även andra ska få förståelse och inblick i vad det är som motiverar eller hindrar pedagogerna i sitt arbete med utomhuspedagogik.

För att vi ska förstå pedagogernas inställning till utomhuspedagogik måste vi ta del av deras kunskaper och lärande. För att vi som blivande pedagoger ska kunna möta dagens elever och skapa en skola för alla känns detta väldigt angeläget för oss.

2 Bakgrund

2.1 Pedagogiskt synsätt

Vi hittade flera grundläggande tankar hos kända filosofer. Aristoteles (384 – 322 F. Kr.) hade ett stort intresse i att studera förändringar i naturen. Han utgick från att man ska förstå och lära sig genom alla sina sinnen. Han ansåg också att man måste förstå helheten för att förstå delarna i ett tänkande. Redan på 1600 talet förordade Comenius att undervisningen skulle ske i en verklighetsbaserad omgivning. Han menade att den sinnliga erfarenheten är grunden för logiskt tänkande, därför är det viktigt att undervisningen är tydlig. Hans motto var att lära in ute (Dahlgren & Szczepanski 1997). Dewey (1859 – 1952) är berömd för sitt talesätt learning by doing. Det innebär att eleverna ska få använda konkret material och vara aktiva i undervisningen (Dahlgren & Åsen, 1998). Detta var ett av de första begreppen vi kommer att ha nytta av i vårt kommande arbete som pedagoger. Vygotsky (1896 – 1934) menade att det är i den sociala miljön som eleven utvecklar sina handlingar. Här kan de utveckla sin identitet och sociala kompetens (Dahlgren & Åsen, 1998). Vi uppfattar detta som att eleverna lär av och genom varandra. Det är viktigt att de får känna att 'jag klarar av det', 'jag duger', 'jag kan det här' och 'jag växer'.

Reggio Emilia är en stad i norra Italien som har gett namn till den pedagogiska filosofi som under femtio år utvecklats i stadens kommunala förskolor. Loris Malaguzzi (1921-1994) var förskollärare och psykolog och hjälpte stadens föräldrar att bygga upp den kommunala barnomsorgen efter andra världskriget. Loris Malaguzzi ansåg att skolan måste vara närvarande i samhället och aktivt uppleva omvärlden. Malaguzzi menade att den vuxne måste skapa situationer och utgångspunkter för eleverna så att de kan utforska omvärlden och göra nya iakttagelser (Dahlgren & Åsen, 1998). Loris Malaguzzi blev sedermera kommunal barnomsorgschef i Reggio Emilia. Malaguzzi tankar och synsätt på barnen har utvecklats till Reggio Emilia – pedagogiken som handlar om att tro och lita till barnets inneboende drivkraft, att vilja utforska världen, att själv lära sig och utvecklas. Reggio Emilia är en levande pedagogik, det finns inte några strikta regler för hur den ska drivas. Enligt Reggio Emilia brukar man tala om miljön som den tredje pedagogen utöver de två pedagogerna som finns i varje barngrupp (Svedberg & Zaar, 1998). Pedagogerna vill skapa en kreativ och föränderlig

miljö som lockar och utmanar, väcker förundran och nyfikenhet, som uppmuntrar till kommunikation. Miljön både ute och inne blir ett pedagogiskt redskap som skall stimulera och inspirera eleverna och uppmuntra dem till att söka kunskap. De anser att nytänkande innebär gränsöverskridande på många olika sätt. Ett exempel är att man kombinerar avancerat teoretiskt arbete med en levande praktik med eleverna. De arbetar med lek och arbete, verklighet och fantasi och med många olika uttryck samtidigt. (<http://www.reggioemilia.se>) Vi tycker att man kan koppla ihop denna pedagogik med våra tankar om utepedagogiken.

2.2 Barns livsvillkor

På 1950 - talet rörde sig barnen tämligen fritt i sin närmiljö där de möttes utomhus i både sysslor och lek. Visserligen satte de vuxna upp regler för utomhusvistelsen. Men det är den egna psykiska och fysiska förmågan som sätter de egentliga gränserna för hur barnen utvidgar sin värld. Hela samhället var uppbyggt på att nästan alla vuxna och barn vistades ute under dagarna. Detta berodde på att många hade eget jordbruk och arbetade där. Redan på 60 – talet började man se en förändring i barnens utevistelse. Naturen förknippades i stället med utflykter, fritid och avkoppling (Olsson, 1995). Enligt Lindholm (1995) är 1980- och 1990 - talets barn den första generationen i historien som vistas mer inomhus än utomhus. Dagens utevistelse är skapat av vuxna ur ett vuxet perspektiv. Barnen lever sina liv som de vuxna gör.

Dåtidens barn fick sitt rörelsebehov tillgodosett på ett helt annat sätt än dagens barn. Skillnaden, menar vi, är att dagens barn spenderar så mycket mer tid i skolan och på fritids. Efter skola och fritids, åker de flesta barn hem för att sätta sig framför teven eller datorn. Vi anser också att det finns en rädsla hos både barn och vuxna att gå ut och leka fritt. Denna rädsla har växt sig starkare på 2000 – talet eftersom samhället har blivit mer hotfullt. Dessa faktorer bidrar till en mer stillasittande livsstil för barnen. Därför tror vi att det är bra för eleverna om där finns möjlighet till fler utelektioner i skolan.

Våra egna erfarenheter från våra vft perioder är att dagens elever har svårt att sitta stilla och koncentrera sig en längre stund. Med koncentrationsförmåga, menar vi, att fokuseringen hos barnen kan vara svår att bibehålla under längre perioder. Om vi använder oss av skolgården och dess närmiljö som ett naturligt komplement till klassrummet har vi möjlighet att få

koncentrerade och strävsamma elever. Koncentration är när pedagogen kan få den mest livligaste och okoncentrerade elev att använda alla sina sinnen och på så sätt bli koncentrerad. Elevernas sinnen, deras kroppar och hjärna är inte gjorda för ett instängt liv, därför upplever eleverna harmoni när de vistas i naturen i en miljö som vi biologiskt sett är skapade för. (Brugge, Glantz och Sandell, 2002).

Barn i dag har olika uppväxtvillkor. Vi vet inte hur framtiden kommer att gestalta sig för våra barn. Vi vet att det som spelar en stor roll i sammanhanget är barnens sociala omgivning. Utvecklingspsykologen Urie Bronfenbrenner har utvecklat en modell om barns utveckling, där barnet ses som en individ, som ingår i ett sammanhang. Enligt Evenshaug & Hallen (2001) ser man utvecklingsprocessen som resultatet av ett samspel mellan en aktiv individ och en aktiv miljö. Bronfenbrenner vill med denna teori säga att utveckling sker i ett sammanhang, ett samspel och interaktion med olika omgivningsfaktorer.

Mikrosystem: aktiviteter, roller och relationer ingår i individens närmiljö t.ex. hemmet och familjen. Familjemedlemmarna (föräldrar, syskon och släktingar) är det första barnet får kontakt med.

Mesosystem: tar upp kontakterna mellan hem, förskola, skola och fritidshem och uppfattningar om skolans innehåll, förväntningar och krav.

Exosystem: tar upp barnens uppväxtvillkor t.ex. föräldrarnas arbetssituation, relationer i hemmet, ideologier, sociala nätverk, ekonomi och bostadsområde.

Makrosystem: innefattar bostadspolitik, familjepolitik, barnomsorg, socialomsorg samt olika lagar. Den tar även upp våra historiska kulturella, politiska och ekonomiska situation.

Dessa system möjliggör för barnen att delta i samspel i olika roller, relationer och aktiviteter i de organisationer och institutioner inom varje system. Andersson (1990) nämner att de tre viktigaste elementen i miljön för individen är aktiviteter, roller och relationer. Ett exempel på hur det kan te sig i mikrosystemet är när pedagogen bedriver verksamheten inne. Pedagogerna är då mer strikta och konservativa. Ute är pedagogerna mer jämställda med eleverna och blir en medforskande pedagog. Dessa olika roller får därför olika sociala konsekvenser (Åkerblom, 2005).

Om läraren verkligen vill uppmuntra och stimulera sina elever, måste de först övertyga eleverna om att de verkligen är intresserade av deras arbete. Om eleverna känner att lärarens intresse är äkta, känner de förtroende och vågar diskutera fritt och öppenhjärtigt (Harlen

1996). "Ett autentiskt klassrum" skall ge eleven potential till olika sätt att lära på, det ska finnas möjligheter till olika slags utmaningar för eleven (Carlgren, 1999).

2.3 Förankring i läroplanerna

I Lpo 94 framgår det att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Eleverna ska ge förutsättningar att utveckla sina förmågor att arbeta självständigt och lösa problem. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna skall tillägna sig kunskaper. Att knyta an förskolans utepedagogik med skolans är därför ett bra sätt att utveckla inläringen. Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. (Lpo 94).

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet (Lpo 94, s.12).

Det finns kritiker som hävdar att det inte är läroplanen och dess kursplaner som styr valet av innehåll i undervisningen, trots att det borde vara så i en målstyrd skola. Det är i stället, menar man, läroböckerna och övriga läromedel som svarar för styrningen. Internationell forskning tyder på att det är så mycket som 70 - 90 procent av undervisningen som kan vara läroboksstyrd (Imsen 1999).

2.4 Skolgården – utemiljön och dess användning

Vi har läst *Skolgårdens lekspråk* av Margareta Forsgård (1987) som är en avhandling i etnologi. Författaren har studerat hur lek och barns beteende i lek på olika sätt avslöjar normer och värden i barnsamhället. Hon har också granskat tidigare forskning som gjorts om lek. Författaren har ställt sig frågan om bakom det tillsynes kaotiska livet på skolgården finns regler som barnen själv upprättar och sen upprätthåller. Avhandlingen handlar också om barn

och deras traditioner. Vi fick, efter att ha läst boken, en god förståelse för hur en avhandling ska vara upplagd. Avhandlingen är etnologisk, i den meningen att, författaren försöker klarlägga och beskriva en levande miljö. Avhandlingen nämner även värdemönster och hur det kan säga något om en kategori människor, nämligen barnen. I avhandlingen betraktas även ett kulturellt fenomen – leken. Vi vill i vårt arbete undersöka hur miljön påverkar barns inlärningsförmåga. Därför känns denna avhandling relevant och aktuell för vår studie.

I boken *skolgården – Det gränslösa uterummet* (Olsson, 1995) kunde vi finna många intressanta och väl beprövade exempel på utepedagogik och dess användning i skolans miljöer. Vi fastnade speciellt för arbetssättet som Coombes infant School i England använder sig av. I början av vår utbildning fick vi se en film om skolans arbetssätt. Vi blev väldigt fascinerade över deras motiverade och lustfyllda elever. Att de använde sig av utemiljön på ett sådant metodiskt och pedagogiskt sätt fann vi också väldigt intressant. Den största skillnaden mellan denna skola och vår egen är deras sätt att använda sig av utemiljön som ett pedagogiskt redskap. I Coombes infant School är utemiljön det största klassrummet, där sätts läromedlet rakt i händerna på eleverna – varsågod och lukta, smaka, se, känna och lyssna! På skolan finns många elever, men få lärare och resurser. Som tur är finns det många vuxna som hjälper till med verksamheten ideellt. Utan deras engagemang är det svårt att bedriva denna typ av verksamhet. All kunskapsinhämtning har sin början i människans närmiljö. Sinnesupplevelser och upplevelser där eleverna är aktiva är viktiga inslag i undervisningen. Är man ute tillräckligt ofta blir det en vana. Målet för pedagogiken i Coombes infant School är att skapa nyfikna och sociala individer.

Genom att flytta ut en del av lektionerna kan detta bidra till ett lustfyllt lärande. Här ser vi en tydlig förankring i att använda sig av problemlösningar och empiriska sammanhang. Att låta eleverna reflektera över sitt eget lärande gör de medvetna över hur de faktiskt lär in kunskap. Detta kan göras på ett mer konkret och tydligt sätt om man använder sig av utemiljön. Gärdenfors (2000) har skrivit att ju rikare inre värld du har desto fler valmöjligheter har du som människa. Vi menar att en av lärarens viktigaste uppgift är att engagera eleverna och lära dem hur man tar emot information för att skapa kunskap. Tidigare forskning tyder alltså på att det är bra för barn att vistas ute för att det främjar hela deras utveckling och inlärning. Vi vill därför undersöka varför, var och hur ofta pedagogerna använder utepedagogik. Vi vill även undersöka vad som motiverar eller hindrar pedagogerna till ett utepedagogiskt arbetssätt.

3 Problemformulering

Syftet med vår studie var att ta reda på pedagogernas inställning till utomhuspedagogik och att få en ökad inblick i hur de använder utomhuspedagogiken. Vi ville undersöka vad som motiverar respektive hindrar pedagogerna att bedriva undervisningen på annan plats än i klassrummet. Utifrån våra egna tankar och funderingar har vi ställt oss följande frågor som ligger till grund för vår problemformulering. Att undersöka varför pedagogerna väljer den traditionella inomhusmiljön respektive utemiljön var ett av våra mål.

- Hur tänker pedagoger om utomhuspedagogik?
Är det bara en plats för utomhuslek eller använder pedagogerna det som ett komplement till det vanliga klassrummet?
- Hur upplever pedagogerna det är att bedriva utomhusverksamhet? Kan det öka elevernas nyfikenhet och motivera dem till ett lustfyllt lärande eller är de tryggare i sitt klassrum? Finns det fördelar respektive nackdelar?
- Vad är det som motiverar/hindrar pedagogerna till utomhusverksamhet?
Finns det tillräckligt med resurser? Finns det en osäkerhet hos pedagogen att bedriva verksamheten ute eller är det brist på kunskap?
- Hur använder pedagogerna utemiljön? Var, varför och hur ofta?

4 Metodbeskrivning

4.1 Metodval

Våra tankar med den här studien var att forska om pedagogernas inställningar till utomhuspedagogik. Vi var överens om att en kvalitativ undersökning passade oss bäst. Våra tankar med vår studie var att samla in den information som behövs för att kunna beskriva djupet istället för bredden. Starrin & Renck (1996) menar att det är viktigt att göra kvalitativa intervjuer för att kunna upptäcka forskningens företeelser egenskaper eller innebörd. Man är intresserad av att försöka finna vad det är som sker, vad det är som snarare händer än bestämma studiens omfattning.

Om man vill veta hur människor uppfattar sin värld och sitt liv, varför inte prata med dem? I ett intervjusamtal lyssnar forskaren till vad människor själva berättar om sin livsvärld, hör dem uttrycka åsikter och synpunkter med sina egna ord, får reda på deras uppfattning om den egna arbetssituationen och familjeliv, deras drömmar och förhoppningar. Den kvalitativa forskningsintervjun försöker förstå världen ur de intervjuades synvinkel, utveckla innebörden av människors erfarenheter, frilägga deras livsvärld före de vetenskapligas förklaringarna (Kvale, 1997 s. 9).

Vi har använt oss av observationer och intervjuer (se bilaga) i vår undersöknings studie. Innan vi bestämde oss för att göra intervjuer och observationer diskuterade vi andra metoder t.ex. enkäter. Enkäter upplevde vi som tidskrävande och svåra att hinna sammanställa eftersom tiden var begränsad. Att använda sig av enkäter skulle inte ge den personliga känslan som vi ville uppnå med vår studie. Genom intervjuer har vi en möjlighet att skapa personlig kontakt med pedagogerna och på så sätt kan vi få ett djup i vårt arbete. Vi valde intervjuer för att få ta del av pedagogernas tankar och visioner om utomhuspedagogik. Att observera pedagogerna gjorde det möjligt att studera hur pedagoger arbetar praktiskt med utepedagogik jämfört med intervjusvaren. Enligt Repstad (1999) är observation en studie av människor i avsikt att se vilka tillstånd de naturligt möts i och hur de brukar uppföra sig i olika situationer. Observationer är tidskrävande och enligt Andersen & Schwencke (1998) kan observationerna

påverka personernas handlingar. Eftersom vi inser att observationer är tidskrävande började vi att göra dessa redan under vår sista vft period. Detta gjorde vi för att utveckla förståelsen för pedagogernas arbetssätt. Att göra dessa tidiga observationer bidrog till att vi på ett naturligt sätt kunde observera utan att pedagogerna och eleverna blev påverkade av att vi var där. Vill man veta något om verkligheten ska man observera den (Backman, 1998). Att observera kändes betydelsefullt för oss eftersom vi ville studera hur pedagogerna arbetar. Dessa observationer ökade endast vår egen förståelse och kommer inte att vara med i vår redovisning av observationerna. De observationerna som vi kommer att redovisa i resultatet bygger på observationer där pedagogerna blivit informerade om vår närvaro.

4.2 Val av skola och pedagoger

Vi beslöt oss för att göra vår undersökning på en traditionell skola med Reggio Emilia profil. Skolan är belägen i en mindre kommun i Skåne och har 240 elever och 40 pedagoger. Skolan är uppdelad i tre spår, A - spår, B - spår, C - spår. I varje spår går elever från förskoleklass till skolår fem. Både A och B - spåret har fått en del nya pedagoger denna termin. De flesta är övervägande äldre pedagoger. I C - spåret har det inte skett några förändringar bland pedagogerna. Här är övervägande yngre pedagoger. Alla spåren arbetar väldigt individuellt. I A och B - spåret arbetar pedagogerna enskilt med sina egna klasser. I C - spåret arbetar pedagogerna mer tillsammans. Alla klasserna är här integrerade med varandra. Anledningen till vårt val av skola, är att den är känd för oss sen tidigare (bekvämlighetsurval) eftersom vi båda gjorde vår vft där. Vi såg alla möjligheter till att bedriva utvecklingsarbete här eftersom skolan har stora grönområden och närhet till skogen.

På denna skola valde vi ut åtta pedagoger som vi kände sen tidigare. Vårt urval av pedagoger gjorde vi utan något speciellt avsikt. Pedagogerna undervisar elever i årskurs ett till tre. Alla är grundskolelärare, sju är kvinnor och en är man. Alla har arbetat olika länge inom yrket.

4.3 Förberedelser och genomförande av intervjuerna

Planeringen och förberedelserna inför våra intervjuer med pedagogerna var viktiga för oss. Vi har utgått från våra intervjufrågor (se bilaga). Man bör ställa konkreta frågor och välja sina respondenter på ett medvetet sätt så att frågorna kan knytas an till deras erfarenheter och intressen (Repstad, 1999). Till att börja med gjorde vi två pilotintervjuer där vi båda var delaktiga. Vi beräknade att varje intervju skulle ta ca en timme. Första intervjun vi gjorde med en för oss redan känd pedagog inleddes med att en av oss intervjuade, och den andre skrev svaren. Vid nästa intervju, med även denna gång en för oss känd pedagog, växlade vi uppgift. Vi fick då möjlighet att prova på båda tillvägagångssätten. Detta gjorde vi för att se om det fanns något vi behövde lägga till eller förändra i vårt material. Vi kom fram till att vi behövde ta bort några frågor som inte var relevanta för vår studie. Därefter bestämde vi vem som skulle ställa frågorna respektive skriva svaren. Tiden vi hade avsatt för våra intervjufrågor blev på grund av att vi tog bort några frågor lite för lång. Vi bestämde oss ändå för att behålla den angivna tiden. Detta för att varken informanten eller vi skulle känna oss pressade av tiden.

Innan vi besökte skolan kontaktade vi rektorn. Detta gjorde vi för att skolledningen skulle veta vilka intentioner vi hade med vårt besök. De fick också ta del av hur våra intervjuer och observationer skulle gå till. När vi fått vårt godkännande av rektorn kontaktade vi pedagogerna personligen för att bestämma tid och plats för vårt möte. Vi informerade dem om vårt syfte med vår forskning.

Vi ansåg det var bäst om vi lät pedagogerna välja tid och plats för intervjuerna för att de inte skulle känna sig stressade. Platsen för intervjuerna var skolans konferensrum. Där hade vi möjlighet att tända ljus, prata ostört och sitta behagligt i rummets sköna fåtöljer. Intervjuerna inledde vi med att låta pedagogerna berätta om sig själva för att skapa en avslappnad situation. Eftersom vi hade god tid på oss kunde vi ställa följdfrågor och på så sätt få ett djup i våra intervjuer.

4.4 Genomförande av observationerna

När vi skulle börja med vårt examensarbete bestämde vi oss för att observera på skolan under en två veckors period. Innan vi observerade de pedagogerna som vi intervjuat informerade vi dem om vår närvaro. Observationerna pågick under hela dagar för att vi skulle se så många olika situationer som möjligt. Vi ville förstå hur pedagogerna resonerade och lägga märke till vad som motiverade eller hindrade dem. Våra observationer gjordes under lektionstid, och det som pedagogerna benämnde som utflykt. Under våra observationer dokumenterade vi hur pedagogerna arbetade. När vi var färdiga renskrev vi vårt material, därefter kunde vi analysera och reflektera över hur pedagogerna nyttjade utomhuspedagogiken tillsammans med eleverna. Det vi såg under observationerna var relativt lika företeelser. Fyra av pedagogerna ägnade sig inte åt någon uteverksamhet när vi var där. Vi bestämde oss ändå för att fortsätta våra observationer i deras klassrum. Vi kom fram till att vi kunde göra en jämförelse mellan elevernas motivation och koncentration i förhållande till hur de arbetade när de var ute respektive inne. Eftersom pedagog D inte bedriver någon uteverksamhet överhuvudtaget gjorde vi endast intervjun med henne och inte någon observation. Vi valde att använda hennes observationsdag till att observera en av de andra pedagogerna i stället. Pedagog G var den pedagog som använde sig av utepedagogik mest, därför, beslöt vi oss för att observera henne en gång till. Genom att göra observationer, kunde vi få bekräftat hur riktiga deras svar under intervjuerna egentligen var. Trots att vi var bekanta med skolans pedagoger och deras närmiljö kunde vi som Dyste (1996) upptäcka att saker och ting såg ut på ett helt annat sett från en observationsplats.

4.5 Forskningsetiska övervägande

Innan vi gjorde våra intervjuer kontaktade vi alla respondenter för att förklara syftet med våra intervjuer och observationer. Respondenterna fick klart för sig att både de och skolan var anonyma. Vi klargjorde för dem att deras ålder kommer att framgå under resultat. Våra frågor var enligt oss inte särskilt personliga eller känsliga. Vi visste trots allt inte hur de skulle reagera på våra frågor. De fick även reda på att de har rätt att avbryta sitt deltagande när som helst. Detta nämnde vi eftersom vi oturligt nog hade lagt våra intervjuer under deras utvecklingssamtalsperiod.

5 Beskrivning av skolan

Skolan har 240 elever och 40 pedagoger. Andra personer som är knutna till skolan är en logoped, specialpedagoger och en talpedagog. Kultur och skapande verksamhet är en viktig del av verksamheten. Det är en självklar kunskapsväg i skolans vardagliga arbete.

Pedagogerna hämtar mycket inspiration från Reggio Emilia, ett arbetssätt som ständigt utvecklas. På skola ser man olikheter som en tillgång både bland barn och vuxna. Skolan är uppdelad i olika spår, spåren består av åldersintegrerade grupper och har väl fungerande arbetslag med olika kompetenser. A-spåret F-5, B-spåret F-5, C-spåret F-6. I C- spåret har de även en inkluderad särskoleverksamhet och det innebär att det finns fler personal. På skolan arbetar både nyutexaminerade pedagoger, de som jobbat fem år inom yrket och äldre pedagoger som har arbetet inom yrket i minst 30 år. Skolan har ett motto ”EN SKOLA FÖR ALLA” som sin första och största vision. Det betyder att ALLA barn, oavsett egenskaper eller förmågor, ska trivas och utvecklas hos dem. De är medvetna om och glada för att alla är olika och ser det som berikande för deras verksamhet. Varje enskild individ är viktig och värdefull och alla har något att ge varandra.

Ateljéristan på skolan går regelbundet på fortbildning inom Reggio Emilia pedagogiken. Dessa fortbildningar är oftast förlagda i Stockholm på Reggio Emilia institutet. När hon har tagit del av dem är det meningen att skolans personal ska fortbildas av henne på skolan. Ateljéristan vill nämligen att Reggio Emilia pedagogiken ska genomsyras av alla pedagoger och alla spår på skolan. Hon har också försökt att engagera föräldrarna genom att ha informationskvällar men det har inte väckt något större intresse hos dem.

Skolan har en lokal skolstyrelse (brukarstyrelse). Detta är en unik möjlighet att vidareutveckla den föräldramedverkan som byggts upp genom åren. Brukarstyrelsens uppgift är att se till att de idéer, tankar och initiativ som väcks från föräldrar, personal och elever omsätts i verklighet. Genom att medverka kan föräldrarna påverka. Varje läsår väljer klasserna en ny styrelse. På skolan finns också ett elevråd som består av två elever från varje klass från skolår två och uppåt. De har en ordförande och en vise ordförande. Med på mötet

sitter en personal från skolan samt en från brukarstyrelsen, om de har möjlighet att komma. Ordförande öppnar mötet, skriver ner dagordningen på tavlan och tar sedan punkt för punkt. Alla får komma till tals vid varje punkt, men vid övriga frågor kommer saker upp som varje klass har diskuterat vid sina klassråd.

5.1 Våra upplevelser och intryck av skolan

Vi har varit på denna skola under våra vft perioder och kunnat se en del förändringar av verksamheten. Under våra första terminer kunde vi märka en välorganiserad och strukturerad skola. Rektorn var mycket engagerad i verksamheten och arbetade för att skolan skulle ha den Reggio Emilia pedagogiken som är skolans profil. Skolans personal fick ofta ta del av olika fortbildningskurser. Alla pedagogerna kände sig trygga och motiverade att arbeta på skolan. Varje spår arbetade gemensamt med olika teman, detta gjorde att skolan fick en bra struktur på skolans verksamhet. Genom dessa temaarbeten som alla eleverna var engagerade i fick pedagogerna mindre konflikter hos eleverna. Alla eleverna fick ta olika ansvar för olika projekt som fanns på skolan. Ateljéristan var engagerad i alla klasserna och hade ett nära samarbete med pedagogerna i alla spåren. Detta var en skola som vi verkligen blev imponerade av eftersom alla pedagogerna verkade brinna för sitt yrke.

Under våra sista terminer kunde vi dock märka en förändring som inte var positiv. Innebörden av detta var att rektorn hade slutat. På skolan fanns nu en tillfällig rektor som snart skulle gå i pension. Ateljéristan på skolan har blivit samordnare på förskolorna i kommunen. Därför har hon inte lika många timmar på denna skola längre när hon är på skolan är det mer som en resurs för tillfället. Detta gjorde att verksamhetens struktur försvann. Vi märkte att pedagogerna i de olika spåren inte var lika engagerade längre. Pedagogerna var stressade, sura, pressade och jäktade av den nya situationen och kunde inte hantera den. En stor del av detta berodde på att det hade skett en omorganisering och förflyttningar av personalen i spåren. Detta syntes mest i A- och B- spåret. Det som syntes bland eleverna i dessa spår var att det fanns mycket bråk både i och utanför klassrummen. I C- spåret hade situationen inte ändrats lika mycket vare sig bland personalen eller bland eleverna. De verkade mer trygga och sammansvetsade med varandra.

6 Resultat

Efter genomförda intervjuer och observationer började vi bearbeta vårt material. Vi har valt att redovisa vårt resultat genom att utgå från våra huvudfrågor i problemformulering. Vi kommer här att redogöra för pedagogernas svar på intervjuerna. Därefter kommer vi att jämföra pedagogens svar med vad vi såg under våra observationer.

6.1 Intervju med pedagog A

Pedagog A (54 år) är lågstadielärare i årskurs två. Hon undervisar i alla ämnen utom idrott och har arbetat inom yrket i ungefär 30 år. Hon har arbetat med utomhuspedagogik under många år men det gjorde hon på en annan skola för flera år sedan. *”Utomhuspedagogik är jätteroligt och passar de flesta elever.” Men just nu bedriver jag inte så mycket uteverksamhet i min klass. Detta beror på att det fattas resurser och att eleverna är 22 stycken.”* Pedagog A tycker det är för många elever i klassen. Hon tycker ändå att det finns resurser i närmiljön men upplever det som svårt att genomföra för att fortbildningstillfällena är för få. Det som hindrar är fortfarande resurserna på skolan. Motivationen är att eleverna mår bra av miljöombyte och tycker det är roligt och lärorikt. Om hon skulle bedriva uteverksamhet tycker hon att det går att genomföra inom alla ämnen. Inom svenska och bild har hon inte mycket erfarenhet i hur det är att arbeta med det ute. I hemkunskap kan man göra stenåldersgodis och laga mat på stormkök. Matte ute är att använda sig av material som gör det lärorikt och undersökande. Miljö och natur är naturligt men matte och svenska är svårare och kräver mer planering. *”De få gånger jag bedrivit utverksamhet i min nuvarande klass är det mest jobbigt eftersom eleverna är ovana. Föräldrarna upplever att det är positivt med uteverksamhet i skolan”*. När vi frågade om hur hon tyckte det var att mäta elevernas kunskaper tog hon gärna exempel från den förra skolan. Hon menar att kunskapen är lika lätt att mäta när man bedriver uteverksamhet. Hon gjorde på följande sätt för att se var eleverna låg kunskapsmässigt: tipsrunda, diskutera och utvärdera med eleverna, ibland hade eleverna böcker ibland inte. Hon ansåg trots detta att man inte måste mäta all kunskap. *”Jag tycker att kunskap lärs in över tid. Det eleverna inte lärt sig i dag kan de förmodligen i morgon.”*

6.2 Intervju med pedagog B

Pedagog B (56 år) är lågstadielärare och har arbetat inom yrket i 21 år och undervisar i svenska – matematik – orienteringsämne – och bild. *”Jag anser att utomhuspedagogik är frisk luft och ta vara på och utveckla en naturmiljö. Detta lockar till lek och lärande”*. Hon arbetar med utepedagogik men det varierar beroende på årstid. Hon och en förskolelärare arbetar i en F- 1 och där är 26 elever. Alla eleverna trivs i en lagom blandning av inne och uteverksamhet och alla föräldrarna är positiva och ser det som en naturlig del i deras skoldag. Hon har utbildning inom utepedagogiken och har även under senare år fortbildat sig inom skapande uterum. Det som motiverar är den friska luften och ett lustfyllt lärande. Hon upplever inga hinder med utepedagogiken. Hon tycker ändå att vädret spelar roll för om hon är ute eller inne. Hon bedriver utverksamhet på skolgården, närområdet och skogen. Hon anser att hon kan bedriva alla ämnena ute. *”Min metodik är att låta eleverna: se – upptäcka – samarbeta.”* Lärare B menar att man kan lära in ute men att man går in och bearbetar det man lärt det är inte svårt tycker hon. Att knyta an kursplanerna till uteverksamheten fungerar bra. Utepädagogiken ser hon som positivt för att det är naturlig att utemiljön ska påverkas elevernas attityd till upplevelse av ansvar, engagemang och medinflytande.

6.3 Intervju med pedagog C

Pedagog C (56 år) är lågstadielärare och undervisar 25 elever i årskurs 2 -3 i alla ämnen utom idrott. Hon har arbetat inom yrket mer än 30 år. Utepädagogik för henne är att flytta undervisningen utanför klassrummet. Ibland arbetar hon med utepedagogik beroende på tema. Inom matematik har hon gärna mätövningar ute för att göra det konkret för barnen. Hon har ingen adekvat utbildning inom området men har under årets lopp fått ta del av föreläsningar om utepedagogik. Det som motiverar henne är att det är bra för eleverna att byta miljö – eleverna lär inte bara på ett sätt. *”Det finns inga egentliga hinder för mig, men även jag kan känna att vädret har betydelse eftersom eleverna tycker att det är tråkigt att gå ut om det regnar.”* Hon bedriver gärna verksamheten inom matte, orienteringsämne och bild, detta gör hon på skolgården eller i den närliggande skogen. Hennes elever och även föräldrarna gillar när de arbetar ute. För att se om eleverna uppnår strävansmålen använder hon sig av den lokala handlingsplanen.

6.4 Intervju med pedagog D

Pedagog D (60 år) är lågstadielärare och har arbetat i 24 år inom yrket. Hon undervisar i alla ämnen och är positiv till utepedagogik. Trots att hon är positiv tyckte hon att det var lättare att bedriva traditionell skolundervisning. Eftersom hon inte har mycket erfarenhet av utepedagogik tycker hon att det är både resurs- och tidskrävande. Skolan har erbjudit alla lärare fortbildning inom utepedagogik men hon valde då att gå på en annan kurs som hon ansåg var mer intressant. När undervisningen bedrivs inne har hon bättre kontroll på vad eleverna lärt sig. *”Jag upplever lektionerna mer bekväma när eleverna är kvar i klassrummet, då slipper jag plocka fram och bära med mig materialet.”* Om hon använder sig av utepedagogik är hon rädd att eleverna inte ska nå sina mål.

6.5 Intervju med pedagog E

Pedagog E (55 år) är lågstadielärare sedan 1972 och undervisar 24 elever i årskurs F-3 i alla ämne. Hon har utbildat sig inom naturorienterade ämne – utomhuspedagogik på Lärarhögskolan i Malmö. *”Att arbeta med eleverna ute tycker jag är att vistas i naturen. Då blir eleverna nyfikna på växter, djur och småkryp. Jag använder även praktisk matte och många olika lekar.”* Detta arbetar hon med ungefär en gång i månaden när de är i skogen. Hon önskar fortbildning med jämna mellanrum inom detta ämne för att hålla sig ajour. Dagens elever behöver röra på sig och det är både roligt och nyttigt att vara ute. Hon bedriver svenska – matte – no och idrott utomhus. Då får de göra olika problemlösningar, laborationer, läsa och skriva. Hon tycker att svenska är det som är svårast att bedriva utomhus. De andra ämnena är lättare. När eleverna arbetar utomhus är det färre konflikter än inomhus och de är mer positiva och samarbetsvilliga. Föräldrarna ställer sig också positiva till att hon bedriver en del av verksamheten ute. Pedagog E upplever ändå att en del av föräldrarna glömmer att packa ner regnkläder till sina barn. Detta tycker hon är ett hinder för henne. *”Jag tycker att utepedagogik passar alla elever och det är lika lätt att se vad de lärt sig ute som inne. Genom att studera och arbeta målinriktat ser man om eleverna uppnår målen.”* Därefter knyter du samman detta med kursplaner och styrdokument. Lärare E upplever utomhuspedagogik mycket positivt de använder ibland faddergrupper där de äldre eleverna lär de yngre. Detta gör att de lär sig ta ansvar. De yngre eleverna ser upp till sina yngre kamrater.

6.6 Intervju med pedagog F

Pedagog F (35 år) är utbildad inom barndoms - och ungdomsvetenskap arbetar för nuvarande i en tvåa med 20 elever. Hennes behörighet gäller från förskoleklass till och med årskurs sex. Hon har arbetet i ett år och tagit kvällskurser inom ämnena no och so för att kunna arbeta med sin verksamhet ute. I sin klass undervisar hon i svenska, no, so, matematik och idrott. *”För mig är utomhuspedagogik att låta eleverna få en direktupplevelse i en autentisk miljö.”*

Utepedagogik bedriver hon i alla ämnen men anser att matte, no och idrott är de som är lättast att lära in ute. Detta gör hon en liten stund varje dag, i skolans närmiljö, då får hon trygga elever som vet vad som gäller. Genom att ge eleverna en upplevelsebaserad inläring fångar man deras intresse för det som sker just nu. På så sätt blir eleverna mer deltagande och aktiva i sin inläring. Hon arbetar med de fyra F: n som består av att ge barnen fakta, förtroende, förtrogenhet och färdighet. Efter att ha jobbat med detta tankesätt under ett år upplever hon bara positiva effekter hos eleverna. *”Det finns inget som hindrar en engagerad och positiv pedagog till detta arbetssätt sa hon.”* Metoderna hon använder sig av är specifika för just det ämnet och den dagen. Eftersom hennes elever är ute varje dag ser de utepedagogiken som en del av deras skolvardag. Föräldrarna har hon engagerat genom att informera dem på föräldramötena. De är också delaktiga och kan ställa upp som resurs om det skulle behövas. Att knyta an till kursplaner och styrdokument anser hon inte vara någon svårighet eftersom det inte är preciserat var verksamheten ska bedrivas. *”Eftersom kursplanen är grunden till all undervisning så måste jag som pedagog använda mig av den, så jag lägger undervisningen på den nivå som krävs. Genom att hela tiden föra en dialog med eleverna får jag direkt reda på vad de lär sig. Om där är något jag märker att de missat lägger jag stor vikt vid det under nästa lektionstillfälle.”*

6.7 Intervju med pedagog G

Pedagog G (30 år) är utbildad 1 – 7 inom matte – naturorienterade – idrott och har arbetat sedan 1998. Hon arbetar just nu med 13 elever i 2: an och 19 elever i 4 – 5: an. För henne är utomhuspedagogik att använda naturen och skolgården för att förstärka inläringen. Hon är mycket positiv till att bedriva verksamheten ute och gör det 1-6 gånger i veckan. Hon är dock inte ute om det ösregnar. Hon undervisar i matte – no – so – svenska och idrott i 4 – 5: an och matte och tema i 2: an. Hennes utepedagogiska utbildning består av en två dagars

utepedagogik kurs, åtta timmar i uterummet och ett antal mattekurser. Hennes fortbildning har bestått av skapande uterum som är en gång per år inom matte. Hon önskar fortbildning inom fler ämnen för att få tips och idéer. Det som motiverar henne är att eleverna tycker det är roligt och att de kommer ihåg vad de lärt sig bättre. Utelektionerna bedriver hon på skolgården eller i skogen då gärna i matte eller so. Metodvalet är beroende av vad klassen arbetar med för tillfället. Hon anser att matte, no idrott och so är lättare än svenska. *Jag märker stor skillnad när eleverna är ute då är eleverna är mer uthålliga och fokuserar bättre på arbetet. När de kommer in i klassrummet har de lättare för att fortsätta sitt arbete.* Både föräldrarna och eleverna är positiva till att lärare G arbetar med utepedagogik. Denna arbetsform passar alla och hon anser att eleverna blir medvetna om vad de kan och inte kan. De blir mer motiverade att lära sig svårare saker. Eftersom förmågor i strävansmålen är det lättare att se vad de lärt sig praktiskt. Hon tror att man lär bäst när man använder fler sinnen. Sedan får man välja/hitta på övningar efter vilket mål man strävar mot. Pedagogerna kan inte gå ut och bara göra saker som de själv finner roliga. Hon avslutar med att säga att *utepedagogik är mycket positivt för inläringen eftersom eleverna använder sig av flera sinnen. Det syns därför tydligt vilka förmågor som är befästa hos eleverna.*

6.8 Intervju med pedagog H

Pedagog H (26år) är en nyexaminerad lärare som har utbildat sig inom de estetiska ämnena. Just nu arbetar han som fritidspedagog i en F- 3 klass. Han undervisar i bild, drama och svenska. Utomhuspedagogik är det bästa arbetssättet om eleverna ska kunna ta till sig kunskaperna inom olika ämnen anser han. Han arbetar med bild och drama ute ca två till tre gånger i veckan. Drama är det ämne som han tycker är lättast att utföra ute. Då använder han sig av skolgården och den närliggande skogen som den tredje pedagogen. När han läste 10p inom Reggio Emilia pedagogiken upptäckte han vikten av den tredje pedagogen. Eftersom han inte har arbetet så länge har han inte hunnit vara med på någon fortbildning ännu. `` *Det som motiverar mig är att se glädjen hos barnen när de lärt sig något nytt och jag anser att det inte finns några egentliga hinder. Mitt motto är kläder efter väder.* `` Eleverna är mycket glada och positiva till att vara ute. Pedagog H anser att det är viktigt att vara utomhus eftersom en hel del barn idag sitter mycket hemma framför datorn och tv. Många av dagens barn har spring i benen och behöver därför få lära sig med hela kroppen. De störiga barnen märks inte

på samma sätt när man är ute. De tillgodo ses på annat sätt när de fåra lära in med hela kroppen och ändvända sig av naturen. *``Jag tycker att utepedagogik är ett väldigt bra komplement till den vanliga undervisningen. Barnen tränar sin motorik och alla sina sinnen på ett konkret sätt som är svårare att genomföra inne.``* Föräldrarna har fått information om utomhusverksamheten på föräldramöte, de flesta var mycket positiva till detta. Efter varje lektion får eleverna göra en utvärdering och berätta vad de lärt sig under dagen. Då kan han se om det är någon skillnad mellan inne och ute verksamheten. Han vill göra dessa jämförelser eftersom han inte har så mycket erfarenheter ännu. Utepedagogiken passar de flesta anser han, dock är det oftast flickorna som klagat eftersom de tycker att alla bekvämligheter inte finns inom räckhåll. Han menar att det är viktigt att han som pedagog utstrålar positiva signaler till uteverksamhet för då blir även eleverna positiva.

6.9 Sammanfattning av våra intervjuer

Utifrån våra frågor vi ställde till pedagogerna kom vi fram till följande: alla pedagogerna utom en bedrev någon form av utomhuspedagogikverksamhet. En av pedagogerna var ute en gång i månaden, de andra var ute 1 – 6 gånger i veckan. Pedagogerna använde sig då av närmiljön och skogen. De kunde använda alla ämnena, men vissa tyckte det var svårare att praktisera svenska och samhällsorienterande ämne utomhus. Alla pedagogerna ansåg att utepedagogiken är ett bra komplement till den traditionella klassrumsundervisningen. Alla pedagogerna i vår undersökning ställde sig positiva till ett utepedagogiskt arbetssätt. De anser att fördelarna är många med utomhuspedagogik. När de ägnar sig åt uteverksamheten upplevde pedagogerna att eleverna fick möjlighet att använda alla sina sinnen. Lektionerna blir lustfyllda och eleverna blir delaktiga och motiverade i sin undervisning på ett reflekterande sätt. Pedagogerna kan uppleva aktiva, koncentrerade, motiverade och engagerade elever när de är ute med eleverna. Vi kunde märka att fördelarna var mest framträdande jämfört med nackdelarna.

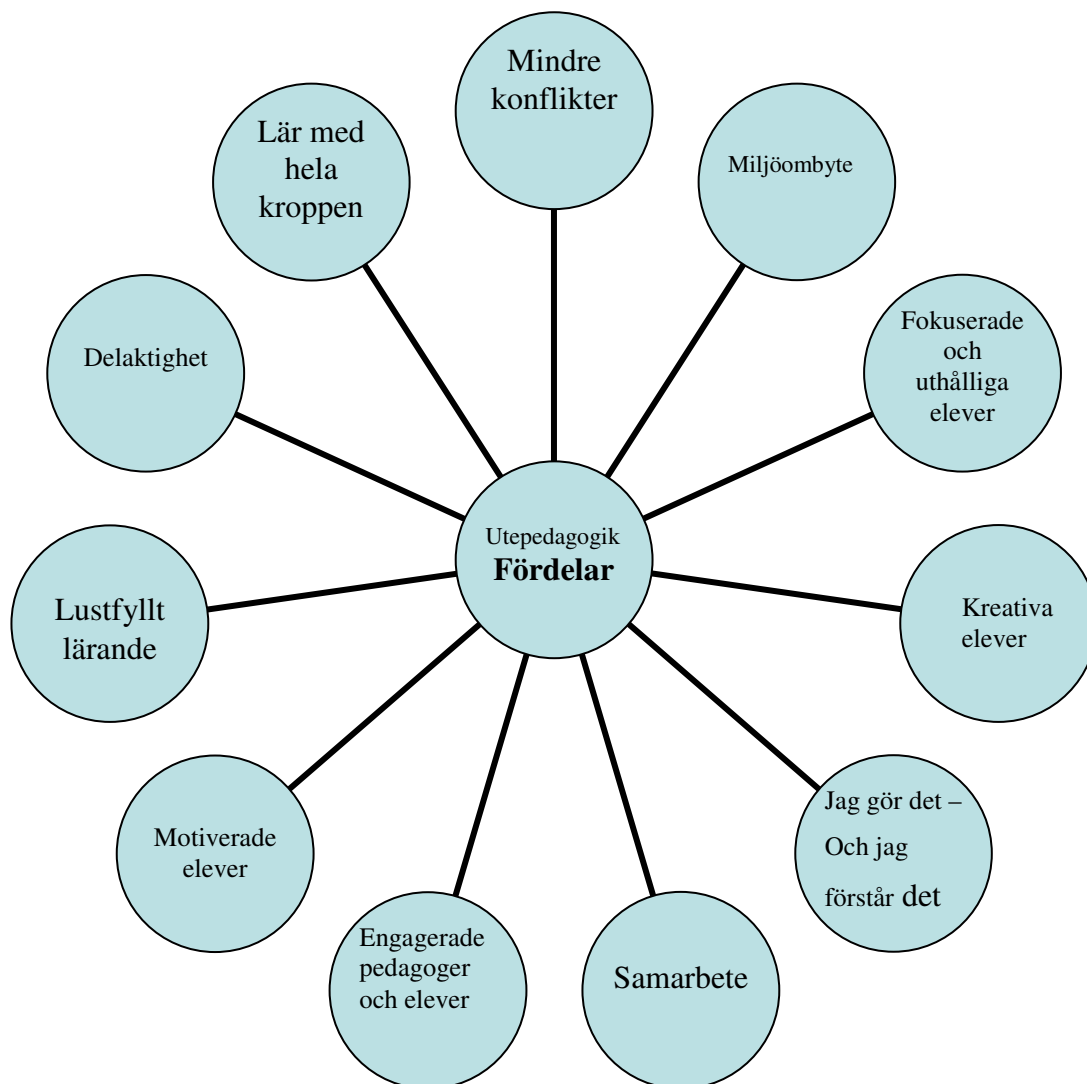
Följande faktorer bidrar till pedagogernas motivation för utepedagogiskverksamhet: Fördelarna menar pedagog F är att: *``Det är bra när eleverna får byta miljö eftersom alla inte lär på samma sätt. Dagens barn har ett stort rörelsebehov. Att flytta ut undervisningen främjar därför alla eleverna. Att vara ute är både roligt och nyttigt dessutom underlättas inläringen på ett positivt sätt eftersom de samarbetar och lär av varandra på ett naturligt*

sätt` Utomhus arbetar man empiriskt, konkret och använder hela kroppen vid inläring. Detta leder till de fyra F: n som i Lpo94 står för fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Detta gör eleverna mer medvetna om sitt sätt att tänka och de lär sig samspele med varandra.

Enligt pedagog H ”är eleverna mer fokuserade och uthålliga, det blir mindre konflikter”.

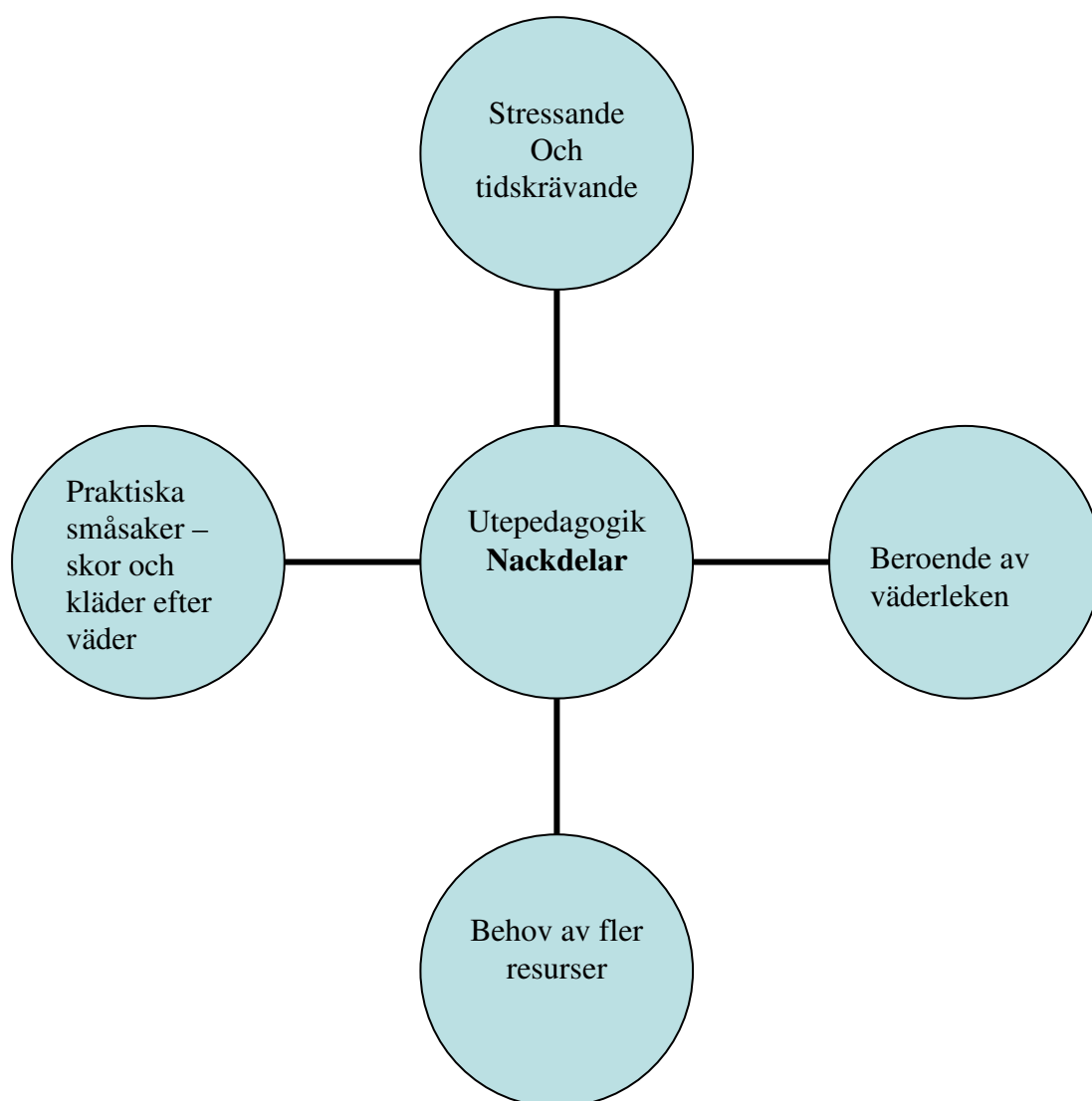
”Det eleverna gör konkret med händerna kommer de ihåg och befäster mycket bättre.”

Pedagog E: ”det är lättare att se vad eleverna lärt sig när de arbetar praktiskt eftersom det blir ett närmre samarbete med eleverna. Detta arbetssätt tycker en del av de äldre pedagogerna kräver extra resurser.

Figur 1: fördelar med utepedagogiken

Nackdelarna tycker pedagogerna är att en del ämnen är svårare att bedriva ute eftersom det behövs mer förberedelser och mer personal. Pedagog D: ``*när jag ska vara ute med eleverna blir det mycket material att ta med från klassrummet. Jag upplever det som stressande och tidsödande.* Ett hinder kan vara att pedagogerna har fått för lite fortbildning och känner sig osäkra inför sin uppgift. Ett annat hinder i att bedriva uteverksamhet kan vara att pedagogen har glömt att informera föräldrar och elever om att de ska ha kläder efter väder. Även om pedagogen informerat föräldrarna glöms regnkläder och stövlar ändå bort.

Figur 2: nackdelar med utomhuspedagogik

7 Redovisning av observationerna

Det fanns åtta pedagoger i vår undersökning från början. Endast pedagogerna H, F och G bedrev utomhus pedagogik när vi var där för att göra våra observationer. Därför blev vår observations del inte så fyllig som vi hade önskat.

Pedagog F som arbetade just denna dag med årskurs tre. I hennes klass hade alla gemensamt bestämt sig för att studera djuren som fanns i skogen som är i skolans närhet. Det vi såg var följande: två pedagoger gick gemensamt med hela klassen till den närbelagda skogen.

Pedagogerna delade upp eleverna i två grupper. Den ena gick för att studera rådjuren som de hoppades hitta. Den andre gruppen gick för att studera vildsvinen som fanns i ett inhägnat område. De fotograferade och barnen ritade av vildsvinen på sina medtagna papper. Den gruppen som skulle studera rådjuren hittade inga, så eleverna fick rita fritt ur minnet. När de återvände till skolan fick de i sitt klassrum tillgång till olika materiel för att kunna fördjupa sig i djuren de sett. När de hade skrivit fakta från olika böcker som fanns på skolans bibliotek och ritat gjorde de egna böcker så att alla i klassen blev delaktiga. Som avslutning på dagen fick eleverna berätta och diskutera vad de hade lärt sig under dagen. De kom gemensamt fram till att de lärt sig följande: söka fakta, fått kunskap om djuren, lära sig illustrera sitt djur, att samarbeta och lyssna på varandra.

Pedagog G arbetade med årskurs två den dagen vi var där. De hade matematik hela förmiddagen vi var där. De lekte ”under hökens vingar” eleverna fick små kort där ett antal var presenterade. Syftet med leken var att eleverna skulle träna sig på addition. Pedagogen börjar själv som hök och ropar – under hökens vingar kom! Barnen svarar vilka då? Höken säger t ex åtta. Den som har talet åtta får springa över planen utan risk att bli tagen. De elever som kan hitta någon eller några som de kan bilda talet åtta med får också gå över fritt genom att hålla i varandra. De som inte hade talet åtta eller kunde bilda detta tal fick försöka springa över utan att bli tagen av höken. Blir du tagen av höken får du hjälpa höken nästa gång. Detta gjordes många gånger för att det skulle befästa hos eleverna. Efter denna lektion var det rast. Vi fortsatte då att observera och kunde lägga märke till att leken fortsatte som de haft på lektionen. En pedagog som hade rastvakt sa till oss ”*det är väl härligt när lärarna gör*

lektionerna så här konkreta och lustfyllda så att eleverna inte märker att de håller på med matte”.

Den andra dagen vi var hos pedagog G hade hon matematik i samma klass på skolgården. Eleverna parades i hop två och två för att tävla mot varandra. De skulle måla upp en hage med kriterior. Den ene kastar två stenar om de hamnar i rutorna fem och tre ska den andre räkna ut vad fem + tre är. De turas om att kasta och först till 100 vinner. Detta hade de under en lektion. Efter lunch fortsatte matematik lektionen. Eleverna skulle fortfarande arbeta i par men nu i nya konstellationer. Eleverna samlar åtta pinnar var. De sätter sig med ryggen mot varandra. En elev får ett kort med en geometrisk form på. Eleven ska nu berätta för den andra hur den ska med sina pinnar ska bygga denna figur. När eleverna är färdiga tittar de på figurerna för att jämföra. Vi såg ett bra samarbete bland eleverna.

Pedagog H hade drama i en årskurs två den dagen vi var där. Dramaövningen genomfördes på en lekplats i närheten. Eleverna delades upp i två grupper, de var tolv elever i varje grupp. Dramalektionen gick ut på att visa känslor och uttryck. Gruppen som inte agerade skulle bara titta på. De andra eleverna konstruerade en bil av naturmaterial, i bilen skulle det finnas plats för fyra. Fyra tog plats i bilen, en var chaufför, de andra tre var passagerare. De andra i gruppen ställde sig utanför bilen en efter en liftade de för att komma med i bilen. När de kom in i bilen hade de med sig en känsla som alla skulle ta efter. När alla hade fått prova på uppgiften skiftade de för att alla skulle få stå i centrum och bli sedda. Efter denna övning hade eleverna fri lek och fruktstund.

Efter lunch försatte han med bild i samma klass. Tidigare i veckan hade eleverna fått göra egna kolriterior. Dessa gjordes av hassel som de fick tända fyr på, därefter placerade eleverna sin träpinne i en burk med sand i under natten. Hasselpinnen förvandlas i burken till kol. Det var dessa kolriterior som eleverna skulle få använda sig av i dag. Klassen gick ut för att välja ett träd eller en buske som alla skulle rita av. Detta ville pedagog H göra för att visa på hur olika man kan uppleva samma träd eller buske. När alla var klara gick de tillbaka till klassrummet. Där fick alla presentera sin bild och berätta varför de hade ritat som de gjort. Det gjorde alla eleverna tillsammans.

7.1 Sammanfattning av våra observationer

När vi gjorde våra observationer var vi med på matematik, bild, No och dramalektioner. Platserna de använde sig av var skogen, skolgården och en när belägen lekplats. Det vi kunde se, var medforskande pedagoger som ibland lät saker och ting hända som de inte planerat. Detta inträffade om eleverna hittade andra saker under arbetets gång som de ville forska mer om. De hade inga problem med att ändra sin planering för sin lektion. Eleverna under dessa lektioner var positiva, engagerade och uthålliga. Alla var delaktiga och de uppstod inga konflikter.

8 Analys och diskussion

Under studiens gång har vi upptäckt ett stort intresse och visioner hos pedagogerna att bedriva utomhuspedagogik. Vi kan se en koppling enda bak till Aristoteles (384 – 322 F. Kr.) Han hade ett stort intresse i att studera förändringar i naturen. Han utgick från att man skulle förstå och lära sig genom alla sina sinnen. Han ansåg också att man måste förstå helheten för att förstå delarna i ett tänkande. Förr var naturen mer en överlevnad för familjen (Olsson 1995). I takt med att samhället har förändrats har även vårt förhållande till naturen förändrats. Våra egna erfarenheter som vi har upplevt under våra vft perioder är att dagens elever har svårt att sitta stilla och koncentrera sig en längre stund. Därför anser vi att utepedagogiken är ett bra komplement till den konservativa klassrumsundervisningen.

Vi kunde lägga märke till att alla pedagogerna i vår undersökning överlag ställde sig positiva till ett utepedagogiskt arbetssätt. Alla pedagogerna ansåg att detta var en bra komplettering till den traditionella klassrumsundervisningen. De ansåg att fördelarna är många med utomhuspedagogik. När de ägnade sig åt uteverksamheten upplevde pedagogerna att eleverna ges möjlighet till att använda alla sina sinnen. Lektionerna blir lustfyllda och eleverna blir delaktiga och motiverade i sin undervisning på ett reflekterande sätt. Pedagogerna kunde uppleva aktiva, koncentrerade, motiverade och engagerade elever. Vi menar att eleverna lär genom att göra. Dewey (1859 – 1952) är berömd för sitt talesätt *learning by doing*. Detta innebär att eleverna ska få använda konkret material och vara aktiva i undervisningen. Eleven är inte en tabula rasa, med det menade han ett tomt kärl. Han menar att eleven är en aktiv, sökande varelse, som under sin aktivitet lär genom att göra (Svedberg & Zaar, 1998).

Alla pedagogerna i vår studie som bedrev uteverksamhet använde sig av skogen, skolgården och närmiljön. Detta ger ett lustfyllt lärande där eleverna lär genom laborationer och praktiskt genomförande. Beroende på väder och resurser bedrevs uteverksamheten mellan 1 och 6 gånger i veckan. De menar att det finns goda skäl till att bedriva utomhuspedagogik eftersom detta stimulerar elevers utveckling i helhet.

Syftet med vår undersökning var att studera förekomsten av utepedagogik. Det vi såg under våra observationer motsvarade inte det som pedagogerna sa i sina intervjuer. Vi kunde märka skillnader i det verkliga användandet. I A- och B-spåret arbetar färre personer och

övervägande äldre pedagoger. I de spåren kunde vi märka att de inte använde sig av utepedagogiken i den utsträckning som de så gärna önskade. I C- spåret där det arbetar fler personal och yngre pedagoger kunde vi erfara att de använde sig av utepedagogiken på det sätt som de önskade.

Vår tolkning är att de äldre pedagogerna har samma visioner som de yngre att bedriva utepedagogik. Trots allt är de äldre pedagogerna kvar i samma ”tänk” som innan. Men de upplever större svårigheter att förändra och bryta sin trygga och traditionella klassrumsundervisning. Att flytta ut verksamheten är för dem inte lika naturligt som för de yngre. För de yngre pedagogerna är detta ett naturligt komplement till undervisningen i skolan. De är medforskande pedagoger som inte är rädda för att misslyckas. Pedagogerna i A och B- spåret hade en svår arbetssituation vid tillfället av vår studie, eftersom skolan var under förändring för tillfället. I C – spåret hade det inte skett några nedskärningar av personalstyrkan och det var också samma personal som jobbade där. Vi kunde se kopplingar till att det fanns svårigheter att bedriva utepedagogik i A och B - spåret. En av anledningarna var bristen på pedagogiska resurser. En annan anledning menar pedagogerna är att de inte vill uppleva kaos som det lätt blir när de ska förflytta sig från klassrummet och ut. Den tredje anledningen var vädret eftersom pedagogerna inte ville vara beroende av det. Vi menar att vädret inte ska vara något hinder. Har man som pedagog informera föräldrarna om att det ska finnas kläder efter olika väderförhållande får inte vädret styra över den pedagogiska uteverksamheten.

Utepedagogiken kräver ett nytt synsätt av pedagogerna och dessutom en god planering. Som pedagog tror vi det är en fördel om man vågar misslyckas, annars stannar det pedagogiska ”tänket” som innebär att man hela tiden utvecklas. Detta synsätt och helhetstänkande kunde vi uppleva som mycket större hos de yngre pedagogerna som jobbade i C – spåret. Vi menar att utepedagogik kräver flexibla pedagoger och det är viktigt att skolan har en tydlig organisation. Förändringar och ny personal i skolan kräver att man bygger upp sin verksamhet på nytt och det tar tid och kostar energi. Vi kunde koppla detta till Bronfenbrenners system. Förändringar i skolans ledning påverkar pedagogernas handlande när de undervisar sina elever. För att skapa trygghet måste man skapa stabilitet i mikrosystemet, detta påverkar personalen och i sin tur eleverna. Vi såg tydliga förändringar på skolan som påverkade personalen och deras handlande. Pedagogerna hade så många idéer men de var svåra att genomföra eftersom de inte hade någon styrning eller stöd uppifrån av rektorn. Om man ser

detta ur ett utomhuspedagogiskat perspektiv kan detta bidra till en osäker organisation där pedagogerna gärna håller fast vid det trygga och invanda arbetssättet.

I Lpo 94 framgår det att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Eleverna ska ge förutsättningar att utveckla sina förmågor att arbeta självständigt och lösa problem. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna skall tillägna sig kunskaper. Att knyta an förskolans utepedagogik med skolans är därför ett bra sätt att utveckla inlärningen. Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. (Lpo 94).

Pedagog D menar ”om jag använder mig av utepedagogik är jag rädd att eleverna inte ska nå sina mål”. Pedagog E menar att ”genom att studera och arbeta målinriktat ser jag om eleverna uppnår målen. Därefter knyter jag samman detta med kursplaner och styrdokument.” När vi har granskat styrdokumentet har vi uppfattat dessa både tillåtande och flexibla. Därför menar vi att pedagogerna har många valmöjligheter när de gäller sitt sätt att undervisa. Vi anser att man som pedagog inte behöver vara så rädd för att prova nya sätt att lära ut. Vi har kommit fram till att det finns många goda förutsättningar med att bedriva utepedagogik. Genom att stimulera alla sinnen är detta en stor del av elevernas utveckling. Att få vara delaktig och inhämta kunskapen konkret tillsammans med andra elever och en medforskande pedagog gör att kunskapen befäst och blir en del i ett livslångt lärande.

8.1 Metoddiskussion

Vi har kommit fram till att använda sig av både intervjuer och observationer har varit ett bra sätt för att få fram den information som var tanken med vår studie. En del saker hade vi velat göra annorlunda, till exempel intervjuerna som blev ganska omfattande eftersom det blev mycket att renskriva för oss. Nu i efterhand tror vi att vi hade haft stor hjälp av en bandspelare vid dessa tillfällen. Observationerna hade vi egentligen velat dokumentera genom att filma

eller fotografera. Eftersom det kräver att man måste ha föräldrarnas tillstånd insåg vi att tiden inte skulle räcka till. Detta sätt att observera hade vi gärna provat vid ett annat tillfälle.

8.2 Slutsats

Vi menar att om pedagogerna vill varieras sin undervisning, är utomhuspedagogik ett bra komplement till den teoretiska kunskapsförmedlingen. Den litteratur vi tagit del av under vår studie uppmuntrar pedagogerna att arbeta mer med utomhuspedagogik. Eftersom det inte står preciserat i läroplanerna var verksamheten ska bedrivas, menar vi att pedagogerna lika gärna kan använda sig av skolans utemiljö. Vi tror trots allt att det är brist på resurser och kunskaper som hindrar pedagogerna till att bedriva verksamheten ute. Vi anser att pedagogerna kan prova sig fram och utveckla sina tankar och idéer efter hand. Eftersom pedagogerna på skolan arbetar i arbetslag kan de dela med sig och hjälpas åt att hitta nya förutsättningar i sin undervisning.

De pedagoger som inte hade någon uteverksamhet när vi var där hade kanske bedrivit verksamheten ute om årstiden hade varit en annan. Vi tror resultatet på vår studie hade blivit annorlunda om vi hade gjort denna studie på våren.

9 Personliga reflektioner och fortsatta studier

När vi hade läst och reflekterat över boken skolgården det gränslösa uterummet av Titti Olsson (1995). Fick vi många olika aspekter på det egentliga användandet av skolgården som uterum. Som pedagog bör man tänka sig för innan man tar skolgården i besittning eftersom det faktiskt är elevernas frirum.

Psykologen Bodil Lindblad varnar för att göra skolgården till ett pedagogiskt instrument. I skolan är det de vuxnas regler och värderingar som styr. Om vuxna börjar sätta upp regler kring hur utemiljön ska användas är risken att lusten till platserna dödas och att den för leken nödvändiga magin försvinner. Platser som inte talar till en känns inte inspirerande att komma till. Skolgården måste få bli barnens frirum. (Olsson, 1995 s. 143)

Detta citat fick oss att fundera över utomhuspedagogikens användning, tankar väcktes och vi började fundera på andra aspekter som vi inte tänkt på innan. Ska vi pedagoger använda oss av elevernas enda frirum eller bör vi gå bort från skolans område när vi bedriver utomhuspedagogik? Detta är något att tänka på och vi skulle gärna vilja fördjupa oss i detta uttalande genom fortsatta studier.

Referenser

- Andersson, Bengt – Erik Gunnarsson, Lars (red) (1990) *Svenska småbarnsfamiljer*. Lund: Studentlitteratur.
- Anderssen Erling & Schwencke Eva (1998). *Projektarbete en vägledning för studenter* Lund: Studentlitteratur.
- Backman, Jarl (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Brügge, Britta, Glantz, Mats & Sandell, Klas (2002). *Friluftslivets pedagogik – för kunskap, känsla och livskvalitet*. Kristianstad: Liber AB.
- Dahlgren, Lars – Ove & Szczepanski, Anders (1997) *Utomhuspedagogik. Boklig bildning och sinnlig erfarenhet*. Skapande vetande Nr 31. Linköping: Linköpingsuniversitet.
- Dahlgren & Åsen (1998). *Boken om pedagogerna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dysthe, Olga. (1996). *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag (2001). *Barn och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Forsgård, Margareta (1987). *Skolgårdens lekspråk*. Lund: Signum.
- Gärdenfors, Peter (2000). *Hur Homo blev sapiens: Om tänkandets evolution*. Falun
- Harlen Wynne (1996). *Våga språnget*. Stockholm: Almqvist & Wiksell,
- Gunilla Lindholm (1995). *Skolgården vuxnas bilder, barnets miljö*. Alnarp Movium 1995 Alnarp. Förvaltningsavdelningens repro vid Sveriges lantbruksuniversitet
- Lindqvist, Gunilla.(1999). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet, Lpo94*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Maltén, Arne (2003). *Att undervisa – en mångfasetterad utmaning*. Lund: Studentlitteratur
- Imsen Gunn (1999). *Lärarens värld introduktion till allmän didaktik*. Lund: Studentlitteratur
- Olsson, Titti (1995). *Skolgården – det gränslösa uterummet*. Uppsala: Liber Utbildning
- Svedberg, Lars & Zaar Monica (1998). *Boken om pedagogerna*. Falköping : Gummessons tryckeri AB.
- Åkerblom, Petter (1995). *Lära av trädgård: pedagogisk, historisk och kommunikativa förutsättningar för skolträdgårdsverksamhet*. Uppsala Sveriges lantbruksuniv.

Internet:

Reggio Emilia institutet i Stockholm

<http://www.reggioemilia.se>

Sökdatum: 061220

Bilaga

Intervjufrågor

Vem är läraren

1. Läraren får berätta om sin utbildning, hur länge denne har arbetat och förekommande kurser.
2. Vilka ämnen undervisar du i?

Utomhus pedagogik

3. Vad är utomhuspedagogik för dig?
4. Arbetar du med utomhuspedagogik, i så fall hur ofta?
5. Har du någon utbildning inom utomhuspedagogik?
6. Sker det någon typ av fortbildning inom utomhuspedagogikens område? Vilka?
7. Skulle du önskat fortbildning? Vilken? Vad?
8. Vad motiverar/hindrar dig till utomhuspedagogik?
9. Var bedriver du utelektionerna?
10. I vilka ämne bedriver du utomhusundervisning?
11. Vilka metoder använder du dig av i undervisningen?
12. Finns det några ämnen som är lättare/svårare att undervisa i ute?
13. Och annat de vill berätta om detta. Berätta hur du gör? Ge ett exempel!

Eleverna

14. Beskrivning hur många elever som finns i klassen och vilken ålder eleverna har.
15. Märker du skillnad på barngruppen när ni är ute/inne?
16. Hur ser eleverna på att vara ute?

17. Vad anser föräldrarna om att du bedriver uteverksamhet?
18. Är det lättare eller svårare att se vad eleverna lär sig ute?
19. Anser du att utelektioner passar alla elever?
20. Hur vet du att eleverna uppnår de mål som finns i skolan?

Avslutande

21. Hur tycker du att man kan knyt an utomhuspedagogiken till kursplaner/styrdokumentet?
22. Upplever du utomhuspedagogik som positivt eller negativt? Förklara varför.

Tack för att du tar dig tid och medverkar till undersökning.
Anna-Carin & Nina

